

která je pro čtenáře inspirativním pozváním k vlastnímu zamyšlení nad fenoménem „nové zbožnosti“. Po lehce stravitelných – a lehce citovatelných – generalizacích tu není ani stopy.

Dějiny rozmanitých reprezentací pozdně středověké zbožnosti je třeba vyprávět rozmanitým způsobem a současné dějepisectví to také dělá. Tato rozmanitost však v sobě skrývá i určitou bezradnost, neboť na každého historika a historičku pozdně středověké religiozity čeká zvláštní výzva: dát této mnohosti jednotu a tvar. Překážkou je přitom především množství dochovaného a často zcela nezpracovaného materiálu, který je třeba nejprve najít, zpracovat, vyhodnotit a kontextualizovat. Jenom tehdy je totiž možné formulovat závěry, které by tohoto materiálu byly hodny. K tomu přistupují komplikované dějiny bádání s jejich historickými a konfesionálními břemeny, právě tak jako celá řada současných a minulých pokusů pozdní středověk konceptuálně uchopit a nalézt pro něj společného jmenovatele. Každý specialista na toto období bojuje se všemi těmito problémy podle svých sil a znalostí. Kniha Johna Van Engena je v této probíhající bitvě poslem dobrých zpráv. Napsat dějiny pozdně středověké zbožnosti není sice snadné, ale lze to dokázat (s. 307): „*Making sense of the Modern-Day Devout is of a piece with making sense of this long fifteenth century, something we have only begun to do in all its complexity.*“

PAVLÍNA RYCHTEROVÁ

Tradycja Arnošta z Pardubic w kulturze Ziemi Kłodzkiej / Tradice Arnošta z Pardubic w kultuře Kladska, red. Ryszard GŁADKIEWICZ – František ŠEBEK, Dolnośląska biblioteka publiczna im. T. Mikulskiego, Wýchodočeské muzeum v Pardubicích, Wrocław – Pardubice 2008

204 s., ISBN 978-83-88685-12-5; 978-80-87151-03-7

Oživený zájem o osobnost prvního pražského arcibiskupa Arnošta z Pardubic potvrzuje i anotovaný sborník, jenž obsahuje 15 statí českých a polských historiků. Publikaci symbolicky otevírá článek Františka Šebka *Arnošt z Pardubic a jeho vztah ke Kladsku – otazníky a perspektivy bádání*. Ačkoli zázračnému vidění, které měl arcibiskup jako chlapec ve farním

chrámu Panny Marie, byla věnována v minulosti značná pozornost, máme podle autorova mínění stále k dispozici jen hrubý rámec Arnoštova působení v Kladsku a jeho následujících aktivit. Šebek mimo jiné odmítá tradiční názor, že arcibiskupův otec Arnošt z Hostýně zastával hodnost královského správce celé kladské provincie. Wojciech Mrozowicz ukazuje, že ačkoli Arnošt nikdy nebyl kanonizován ani blahoslaven, jeho kult našel velký odraz ve středověké literární tvorbě, především v biografích zpracovaných Vilémem z Lestkova, Benešem z Weitmile a Janem Kladským. Roman Stelmach seznamuje čtenáře s listinami vydanými Karlem IV. a Arnoštem z Pardubic, jež jsou uchovány v Archivu panstwowem ve Vratislavi. Chronologicky řazený přehled tří Arnoštových a 156 Karlových listin je doplněn fotokopii pečeti panovníka i arcibiskupa a nejvýznamnějších listin. Janusz Golaszewski kriticky reflektuje starší studie, v nichž je nějakým způsobem zmíněn a hodnocen Arnošt z Pardubic a jeho vztah ke Kladsku.

Podstatná část sborníku je věnována kladskému náhrobku Arnošta z Pardubic a otázkám spojeným s jeho vznikem, tvůrci, použitou symbolikou, lokalizací ve farním chrámu i pohnutými osudy. Tomasz Mikolajczak rekapituluje dosavadní hypotézy geneze náhrobku, které předložili čeští, polští i němečtí badatelé, a nabízí komparaci s náhrobky biskupa Přechlava Pogarely a kardinála Jana Očka z Vlašimi. Mateusz Kapustka se zaměřil na zájem jezuitů o Arnošta v celkovém kontextu oživení kultu význačných duchovních předhusitského období, podrobný Balbínův popis náhrobku a snahu propojit arcibiskupovu osobnost s mariánským kultem. Pohled historiků střídá zajímavý příspěvek geologa Jiřího Šury (*Možnosti materiálového výzkumu náhrobku Arnošta z Pardubic*); předmětem jeho výzkumu je socha, nikoli tumba. Dosavadní výzkum, který bude i nadále pokračovat, nabízí dvě základní hypotézy o původu použitého kamene – tzv. pražskou opuku z parléřovské huti a huť u Radkova, která brala materiál z Gór Stolowych. Příspěvek Leslawa Nizińskiego upozorňuje na technické problémy spojené s chystanými restaurátorskými pracemi na náhrobku, jeho novým všestranným průzkumem a jeho následným přemístěním.

Hned dvě pozoruhodné studie otiskl ve sborníku Bogusław Czechowicz. První se dotýká pomníku z roku 1870. Památník klečícího duchovního hodnostáře s českou symbolikou,

plánovaný a vytvořený v době napjatých rakousko-pruských vztahů na tehdy pruském teritoriu, zaplacený z „rakouských peněz“ a zapadající do období národního vzepětí po rakousko-uherském vyrovnání, nabízí mnoho zajímavých otázek a odpovědí, které autor vnímavě a nezaжатě předkládá čtenářům. Ve svém druhém příspěvku ukazuje Czechowicz osudy obou kladských pomníků-náhrobků Arnošta z Pardubic jako typický příklad proměn osudů uměleckého díla a chápání jeho sémantiky v souvislosti se změnami politického, náboženského a kulturního vývoje v průběhu staletí.

Přehledová část sborníku obsahuje příspěvky Krystyny Toczyńskiej-Rudysz (*Arnošt z Pardubic. Program obchodów jubileuszowych 2003–2005. Próba podsumowania*), F. Šebka (*Přehled akcí uskutečněných v České republice /v Pardubicích/ v r. 2003–2004/5 v rámci projektu Jubilea úmrtí Arnošta z Pardubic /1297–1364/*) a Krystyny Onisczuk-Awizeń (*Arnošt z Pardubic – wystawa w Muzeum Ziemi Kłodzkiej*). Maciej Malachowicz a K. Toczyńska-Rudysz pak připomínají nejdůležitější hmotné i písemné památky, které jsou spojeny s Arnoštovou osobností a nacházejí se v současnosti na kladském teritoriu. Sborník uzavírá Kateřinou Čadkovou a Irenou Klimaszewskou sestavená *Wybrana bibliografia Arnošta z Pardubic*, která přináší více než 250 titulů.

MARTIN ŠANDERA

Jiří KEJŘ, *Jan Hus známý i neznámý. Resumé knihy, která nebude napsána*, Karolinum, Praha 2009

138 s., ISBN 978-80-246-1643-8

V rámci diskuse nad přípravou knihy *A Companion to Jan Hus*, dalšího svazku řady *Brill's Companions to Christian Tradition*, mnoho zahraničních odborníků s určitým překvapením zjistilo, že dosud nejspolehlivější souhrnnou monografií o Husovi je dílo Václava Novotného a Vlastimila Kybala, jehož vydávání započalo před více než devadesáti lety. I proto je třeba přivítat publikaci Jiřího Kejře, který ve svém „Resumé knihy, která nebude napsána“ shrnuje ve dvanácti příhodně zvolených kapitolách dosavadní bádání i vlastní pohled na Jana Husa, jehož osobnosti zasvětil značnou část svého vědeckého úsilí.

Po nezbytném úvodním slovu, ve kterém autor zdůvodňuje pohnutky k sepsání knihy a absenci poznámkového aparátu, přibližuje Kejř nejdůležitější primární a sekundární prameny, aby následně upozornil na několik omylů, které se dosavadnímu bádání již podařilo objasnit. V dalších kapitolách pak rozvíjí své porozumění Janu Husovi a dotýká se většiny témat spojených s Husem i s celým pražským reformním okruhem. Čtenář je tak seznamován s jednotlivými etickými, teologickými i politickými tématy, se kterými se Hus musel vypořádat. Zaznívají též jména některých důležitých mistrů na pražské univerzitě, přičemž je stručně vylíčen vývoj jejich vztahů k Husovi (zejména pokud jde o Štěpána z Pálče) a též počátek Husovy recepy myšlenkového světa Johna Wyclifa, spojený právě s jeho působením v těchto vztazích.

Na pozadí „sporů o Wyclifa“ je pak Hus líčen jako oblíbený a vlivný univerzitní mistr a kazatel, jehož pevný mravní postoj, opírající se o víru v zákon Boží, jej přivedl do sporů s církevními autoritami a vedl k počátku procesu proti jeho osobě. Církevnímu soudu s Husem je věnována značná část textu, přičemž se autor snaží postihnout osobnost reformního mistra na základě jeho dochovaných reakcí v průběhu procesu a v jeho kritických okamžicích (např. při ztížené klatbě a odvolání k soudu Kristovu); nezapomíná ani na významnou roli Jana z Jesenice coby Husova vzdělaného obhájce a právníckého poradce. Kejř poukazuje na procesní nedostatky počátku tohoto soudu a erudovaně odhaluje jednotlivé chyby jak žalobců, tak i Jana Husa.

Důležitá část knihy je věnována kostnickému koncilu, a tedy pokračování procesu s Janem Husem. Kejř upozorňuje zejména na jeho nepřipravenost čelit soudu, která byla způsobena určitou Husovou naivitou a nepochopením situace, ve které se nacházel, neboť se připravoval spíše na svobodné kázání a disputaci než na soud. Autor poutavě líčí jednotlivé osobnosti koncilu, roli a cíle krále Zikmunda i nelítostný boj mezi přítomnými českými frakcemi. Zejména však zdůrazňuje konflikt mezi principem morálky a svědomí, jak jej cítil Jan Hus, a principem legitimacy, jak jej chápal koncil. Poukazuje na nesmiřitelnost těchto dvou stran, kterou Hus poněkud netakticky dále rozšiřoval mj. svým stálým postojem ve věci odvolání (z důvodu neporušení Kristova zákona). Tím však na koncilní otce působil jako zatvřelý kacír, a ztrácel tak v jejich očích poslední sympatie.